

Rolnummer : 77
Arrest nr. 3/89 van 2 februari 1989

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag gesteld door de vrederechter van het kanton Zandhoven bij vonnis van 9 juni 1988 in zake de gemeente Zoersel tegen E. EELEN en M. BELMANS.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters J. DELVA en E. GUTT,
en de rechters J. SAROT, J. WATHELET, M. MELCHIOR, H. BOEL en L. DE GREVE,
bijgestaan door de griffier L. POTOMS,
onder voorzitterschap van voorzitter J. DELVA,

wijst na beraad het volgende arrest :

I. ONDERWERP

Bij vonnis van 9 juni 1988 heeft de vrederechter van het kanton Zandhoven volgende vraag aan het Hof gesteld : "Verwijzen de zaak naar het Arbitragehof voor beslissing over de prejudiciële vraag omtrent de schending door het decreet van de Vlaamse Raad dd. 13 april 1988 'tot bepaling van de gevallen en de modaliteiten waarbij de Vlaamse Executieve kan overgaan tot onteigeningen ten algemenen nutte inzake de culturele, persoonsgebonden en onderwijsaangelegenheden' van de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten."

II. DE FEITEN EN DE VOORAFGAANDE RECHTSPLEGING

1. Overeenkomstig de wet van 26 juli 1962 "betreffende de onteigeningen ten algemenen nutte en de concessies voor de bouw van de autosnelwegen", vordert de gemeente Zoersel de onteigening van een perceel grond, toebehorende aan de echtgenoten EELEN-BELMANS, die verweerders zijn voor de verwijzende rechter.

Krachtens artikel 7 van voormelde wet dient de vrederechter onder meer te oordelen of de vordering regelmatig is ingesteld en of de door de wet voorgeschreven formaliteiten vervuld zijn.

2. De vrederechter wijst erop dat eiseres geen koninklijk besluit overlegt waarin is vastgesteld dat de onmiddellijke inbezitneming van het goed dat ze ten algemenen nutte wenst te onteigenen onontbeerlijk is, doch een besluit van 15 januari 1988 van de Gemeenschapsminister van Binnenlandse Aangelegenheden en Ruimtelijke Ordening houdende machtiging om tot onteigening over te gaan.

3. Vooraleer toepassing kan worden gemaakt van dat besluit dient, volgens de verwijzende rechter, te worden uitgemaakt of "de aangelegenheden in verband met de onteigeningen ten algemenen nutte door een andere overheid dan de in de artikelen 79 van de wet van 8 augustus 1980 en 51 van de

wet van 31 december 1983 bedoelde Executieven, en met name door de gemeenten, nog steeds tot de bevoegdheid van de nationale wetgever en van de Koning behoren (Cass. 20 feb. 1986 - Arr. Cass. 1985-1986, blz. 864), dan wel of de Vlaamse Executieve andere rechtspersonen, die bevoegd zijn om onroerende goederen ten algemenen nutte te onteigenen, kan machtigen tot onteigening in de gevallen waarin ze oordeelt dat de verkrijging ervan noodzakelijk is voor de uitbouw van de infrastructuur of voor het beleid inzake culturele, persoonsgebonden en onderwijsaangelegenheden, als bepaald in de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen en artikel 59bis van de Grondwet (decreet van de Vlaamse Raad dd. 13 april 1988)".

Om die redenen heeft de vrederechter van het kanton Zandhoven aan het Hof voormelde prejudiciële vraag gesteld.

III. DE RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

1. De prejudiciële vraag is bij het Hof aanhangig gemaakt door overzending van een expeditie van voormelde verwijzingsbeslissing die op 15 juni 1988 ter griffie is ontvangen.

Bij beschikking van 15 juni 1988 heeft de voorzitter in functie de leden van de zetel van het Hof aangewezen conform de artikelen 46, § 1, 48 en 49 van de wet van 28 juni 1983 houdende de inrichting, de bevoegdheid en de werking van het Arbitragehof.

Het bij artikel 58 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 29 juni 1988.

Met toepassing van de artikelen 60 en 113 van de organieke wet zijn de kennisgevingen van de verwijzingsbeslissing verricht bij op 29 juni 1988 ter post afgegeven aangetekende brieven die aan de geadresseerden zijn bezorgd op 30 juni 1988.

Bij beschikking van 29 juni 1988 heeft de voorzitter in functie de bij artikel 69 van de organieke wet bepaalde termijn voor het indienen van een memorie tot en met 5 september 1988 verlengd.

De Franse Gemeenschapsexecutieve en de Vlaamse Executieve hebben ieder respectievelijk op 30 augustus en 5 september 1988 een memorie ingediend.

Met toepassing van artikel 1 van de richtlijn van het Hof van 15 december 1987 is, bij op 9 september 1988 ter post afgegeven aangetekende brieven die aan de geadresseerden zijn bezorgd op 12 september 1988, aanzegging gedaan van die memories.

De Waalse Gewestexecutieve heeft op 30 september 1988 een conclusie neergelegd.

Bij beschikking van 6 december 1988 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest dient te worden gewezen, verlengd tot 15 juni 1989.

Met toepassing van artikel 3, d), van de richtlijn van het Hof van 15 december 1987 is, bij op 3 november 1988 ter post afgegeven aangetekende brieven die aan de geadresseerden zijn bezorgd op 4 november 1988, aanzegging gedaan van voormelde conclusie.

Bij beschikking van 22 november 1988 heeft het Hof beslist dat de zaak in gereedheid is en de

terechtzinging vastgesteld op 14 december 1988.

Van die beschikking is aan de partijen kennis gegeven en van de datum van de terechtzinging zijn hun advocaten in kennis gesteld bij aangetekende brieven ter post afgegeven op 25 november 1988 en de geadresseerden ter hand gesteld op 28 november 1988.

Ter terechtzinging van 14 december 1988 :

- zijn verschenen :

Mr. P. VAN ORSHOVEN, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Vlaamse Executieve, Jozef II-straat 30, 1040 Brussel;

Mr. P. LEGROS, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Franse Gemeenschapsexecutieve, Kunstlaan 19 AD, 1040 Brussel;

Mr. V. THIRY, advocaat bij de balie te Luik, voor de Waalse Gewestexecutieve, rue de Fer 42, 5000 Namur;

- hebben de rechters L. DE GREVE en M. MELCHIOR verslag uitgebracht;
- zijn voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 52 en volgende van de organieke wet van 28 juni 1983, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Arbitragehof.

2. Na de inwerkingtreding van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, blijft de rechtspleging beheerst door de wet van 28 juni 1983 krachtens artikel 124 van voormelde bijzondere wet.

IV. IN RECHTE

Wat het onderwerp van de prejudiciële vraag betreft

1.A.1. De Vlaamse Executieve maakt dienaangaande in haar memorie twee opmerkingen.

Allereerst is volgens de Vlaamse Executieve uit het verwijzingsvonnis niet op te maken of de onteigening waarover het bodemgeding wordt gevoerd wel degelijk kadert in het beleid van de onteigenende gemeente inzake culturele, persoonsgebonden of onderwijsaangelegenheden. Volgens de Vlaamse Executieve schijnt de verwijzende rechter dat alleszins te hebben aangenomen aangezien hij de prejudiciele vraag heeft gesteld over het decreet van 13 april 1988 van de Vlaamse Gemeenschap en niet over het decreet van dezelfde datum van het Vlaamse Gewest.

Volgens de Vlaamse Executieve blijkt echter uit de inhoud van de beslissingen waarbij de onteigening is toegestaan dat het decreet van de Vlaamse Gemeenschap niets heeft uit te staan met het bodemgeskil.

De Vlaamse Executieve merkt evenwel op dat het niet aan partijen toekomt, en evenmin aan het Hof zelf, om te beslissen welke bepalingen toepasselijk zijn op de rechtsverhoudingen waaromtrent bij de verwijzingsrechter een geschil aanhangig is gemaakt. In dat verband verwijst de Vlaamse Executieve naar de rechtspraak van het Hof, en meer bepaald naar de drie arresten van 25 maart 1986 in de zaken met rolnummers 2, 3 en 6 en naar het arrest van 21 oktober 1986 in de zaak met rolnummer 16.

De Vlaamse Executieve stelt vast dat beide decreten van 13 april 1988 inhoudelijk identiek zijn, zij het mutatis mutandis. Mocht in werkelijkheid het decreet van 13 april 1988 van het Vlaamse Gewest, en niet dat van de Vlaamse Gemeenschap, de grondslag uitmaken van de machtigingsbeslissing van 15 januari 1988 van het lid van de Executieve, dan zal het arrest van het Hof over het decreet van de Vlaamse Gemeenschap alleszins een "uitspraak (...) op een vraag of een beroep met hetzelfde onderwerp" zijn in de zin van artikel 15, § 2, tweede lid, a), van de organieke wet van 28 juni 1983, zodat de verwijzingsrechter niet gehouden zal zijn opnieuw een prejudiciële vraag te stellen.

Vervolgens wijst de Vlaamse Executieve erop dat de in het dispositief van de verwijzingsbeslissing gestelde vraag betrekking heeft op het gehele decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 13 april 1988. Uit de motivering van het verwijzingsvonnis, aldus de Vlaamse Executieve, blijkt evenwel dat de prejudiciële vraag enkel betrekking heeft op artikel 3 van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 13 april 1988.

1.A.2. In hoofddorde stelt de Waalse Gewestexecutieve voor de prejudiciële vraag vervallen te verklaren.

Allereerst omdat de verwijzende rechter overeenkomstig artikel 15, § 1, a), van de organieke wet aan het Hof een norm heeft voorgelegd die een aangelegenheid regelt die los staat van het bodemgeschil. Volgens de Waalse Gewestexecutieve is het duidelijk dat de verwijzende rechter in de vraag een decreet bedoelt dat een in artikel 59bis van de Grondwet bedoelde materie regelt, terwijl de in het geding zijnde onteigening een gewestelijke aangelegenheid betreft zoals wordt bevestigd door het besluit van 15 januari 1988, ondertekend door het lid van de Vlaamse Executieve onder wiens bevoegdheid de ruimtelijke ordening ressorteert. De twee decreten van 13 april 1988 regelen aldus verschillende aangelegenheden.

De Waalse Gewestexecutieve verwijst naar de rechtspraak van het Hof waarbij het bij herhaling heeft beslist dat wanneer het geadieerd wordt met toepassing van artikel 15 van de organieke wet van 28 juni 1983, het Hof geen uitspraak kan doen over de toepasselijkheid van een niet door de verwijzingsbeslissing voorgelegde norm op de feiten die op het geding betrekking hebben. Het Hof kan, volgens de Waalse Gewestexecutieve, moeilijk de inhoud wijzigen van de prejudiciële vraag en zich bijvoorbeeld uitspreken over de bepalingen van het decreet van 13 april 1988 dat een in artikel 107quater van de Grondwet bedoelde aangelegenheid regelt.

De Waalse Gewestexecutieve verwijst tevens naar het arrest nr. 32 van 29 januari 1987 waarbij het Hof heeft geoordeeld dat inzake prejudiciële vragen zijn taak geenszins bestaat in het beslechten van het geschil dat aanleiding gaf tot de vraag, maar dat voor het Hof slechts een abstracte vraag wordt aangebracht die volledig kan worden losgemaakt van het concrete geschil waarvan de verwijzende rechter kennis neemt.

Volgens de Waalse Gewestexecutieve is het evenwel twijfelachtig of artikel 15 van de organieke wet van 28 juni 1983 aan een rechterlijke instantie de bevoegdheid heeft gegeven om het Hof een prejudiciële vraag voor te leggen die betrekking heeft op een norm die volledig los staat van het bodemgeschil. Naar het oordeel van de Waalse Gewestexecutieve kan het Hof een dergelijke vraag zonder voorwerp verklaren.

Vervolgens betoogt de Waalse Gewestexecutieve dat zulk een oplossing eveneens is verantwoord door de onnauwkeurigheid van de vraag : de vraag beoogt immers een decretale norm in haar geheel zonder te preciseren in welk opzicht die norm de bevoegdheidsbepalende regels zou schenden. De Waalse Gewestexecutieve vestigt in dat verband de aandacht op de moeilijkheden die het Hof en de in artikel 69 van de organieke wet vermelde overheden en personen zouden kunnen ondervinden bij prejudiciële vragen die zonder onderscheid en zonder verantwoording iedere bepaling beogen van een wetgevende norm die verschillende aangelegenheden regelt.

1.B.1. Op grond van artikel 15, § 1, a), van de organieke wet van 28 juni 1983 doet het Hof, bij wijze van prejudiciële beslissing, uitspraak bij wege van arrest op vragen omtrent de schending door een wet of een decreet van de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten.

1.B.2. Wat de toepasselijkheid betreft van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 13 april 1988 "tot bepaling van de gevallen en de modaliteiten waarbij de Vlaamse Executieve kan overgaan tot onteigeningen ten algemenen nutte inzake de culturele, persoonsgebonden en onderwijsaangelegenheden" op de feiten van de zaak die tot verwijzing aanleiding heeft gegeven, moet worden beklemtoond dat de verwijzende rechter, en alleen hij, gerechtigd is om uitspraak te doen over de toepasselijkheid van een norm op een zaak die bij hem aanhangig is en om in voorkomend geval te beslissen of aangaande die norm een vraag aan het Hof dient te worden gesteld. Zelfs al is het Hof van oordeel dat de rechter de norm die van toepassing is op de feiten van het geschil niet correct heeft bepaald, toch mag het de vraag op dat punt niet wijzigen. Evenmin mag het uitspraak doen over de toepasselijkheid op de feiten van de zaak, van een norm die het Hof niet door de beslissing tot verwijzing is voorgelegd.

Ten deze staat het dus niet aan het Hof uitspraak te doen over de vraag naar de toepasselijkheid, op de feiten van het geschil, hetzij van voormeld decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 13 april 1988, hetzij van het decreet van het Vlaamse Gewest van dezelfde datum "tot bepaling van de gevallen en de modaliteiten waarbij de Vlaamse Executieve kan overgaan tot onteigeningen ten algemenen nutte inzake de gewestelijke aangelegenheden", decreten die beide zijn bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 12 mei 1988.

Ten gronde

2.A.1. De Franse Gemeenschapsexecutieve oordeelt dat een ondergeschikt openbaar bestuur zodra het, handelend binnen het kader van de gemeenschaps- of gewestaangelegenheden, door de wet is gemachtigd om tot onteigening over te gaan, en voor zover het de door de wet bepaalde procedures in acht neemt, evenals het grondwettelijk voorschrift van de billijke en voorafgaande schadeloosstelling, dat bestuur kan gemachtigd zijn tot onteigening van de voor de verwezenlijking van zijn opdracht noodzakelijke onroerende goederen.

Volgens de Franse Gemeenschapsexecutieve sluit de gewestbevoegdheid inzake onteigeningen dus elke residuaire bevoegdheid van de Koning uit. In dat verband verwijst de Franse Gemeenschaps-

executieve naar het arrest van het Hof van 15 juni 1988 in de zaak met rolnummer 71, waarin het Hof een identiek probleem als in onderhavige zaak zou hebben beslecht.

In dat arrest heeft het Hof beslist dat artikel 1 van de wet van 26 juli 1962 de bevoegdheidsbepalende regels niet schendt wanneer het aldus wordt geïnterpreteerd dat het aan de Gemeenschaps- of Gewestexecutieve toekomt om, ten aanzien van de aan de Gemeenschappen of de Gewesten overgedragen aangelegenheden, vast te stellen dat de onmiddellijke inbezitneming van onroerende goederen ten algemenen nutte onontbeerlijk is.

Daaruit volgt, aldus de Franse Gemeenschapsexecutieve, dat het decreet van de Vlaamse Raad van 13 april 1988 niet door bevoegdheidsoverschrijding is aangetast.

2.A.2. De Vlaamse Executieve voert aan dat met artikel 1 van de wet van 26 juli 1962 de nationale wetgever destijds aan de nationale uitvoerende macht de opdracht heeft toevertrouwd om te beoordelen of bepaalde onteigeningen, waartoe rijks- of andere overheden wensen over te gaan, onontbeerlijk zijn voor het algemeen belang.

Volgens de Vlaamse Executieve werd echter naar aanleiding van de opeenvolgende hervormingen van de instellingen de beoordeling van bepaalde aspecten van dat algemeen belang, dat tevoren een exclusief nationaal belang was, onttrokken aan de bevoegdheid van de staat, om aan de exclusieve bevoegdheid van de organen van de Gemeenschappen en Gewesten te worden toevertrouwd.

Sedert de overdracht van een aantal wetgevende bevoegdheden, waardoor als het ware een "communautilair of regionaal belang" is geschapen, kan volgens de Vlaamse Executieve dat gemeenschaps- of gewestbelang uitsluitend door de organen van de Gemeenschappen en Gewesten worden beoordeeld.

De Vlaamse Executieve is van oordeel dat het bijgevolg voortaan de Executieven zijn die in concreto moeten vaststellen of de onmiddellijke inbezitneming van onroerende goederen door publiekrechtelijke en andere rechtspersonen onontbeerlijk is ten algemenen nutte, indien die inbezitneming ertoe strekt het beleid inzake gemeenschaps- en gewestaangelegenheden te realiseren; het zijn alsdan de Executieven die, geval per geval, "machtiging verlenen" tot onteigening aan de ondergeschikte besturen, aangezien deze laatste zonder inachtneming van die formaliteit niet tot onteigening kunnen overgaan.

Het decreet van 13 april 1988 bepaalt, aldus de Vlaamse Executieve, "gevallen" en "modaliteiten" voor de onteigeningen ten algemenen nutte, waartoe de decreetgever uitdrukkelijk is gehabilleerd door artikel 79, § 1, van de bijzondere wet.

Al heeft die bepaling op het eerste gezicht uitsluitend betrekking op de onteigeningen die door de Executieven zelf worden doorgevoerd, toch was zij, aldus de Vlaamse Executieve, door de bijzondere wetgever mede bedoeld met het oog op de onteigeningen door lagere besturen inzake de gemeenschaps- en gewestaangelegenheden.

Voorts wijst de Vlaamse Executieve erop dat gelijkaardige bepalingen als die van artikel 3 van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 13 april 1988 terug te vinden zijn in het decreet van de Duitstalige Gemeenschap van 9 november 1987 en in het decreet van het Waalse Gewest van 6 mei 1988. De Vlaamse Executieve herinnert eraan dat die decreten tot stand zijn gekomen na onderling overleg tussen de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten, om het hoofd te bieden aan de rechtsonzekerheid die omtrent de implicaties van de staatshervorming voor de onteigeningen ten behoeve van lokale besturen en andere openbare diensten was ontstaan ingevolge het arrest van het Hof van Cassatie van 20 februari 1986.

De Vlaamse Executieve besluit dat aan deze rechtsonzekerheid inmiddels een einde is gemaakt door het arrest nr. 65 van het Hof van 15 juni 1988 in de zaak met rolnummer 71, waaruit de Vlaamse Executieve uitvoerig citeert.

2.A.3. De Waalse Gewestexecutieve formuleert een aantal bedenkingen bij elk van de vijf bepalingen van het decreet, na eerst te hebben opgemerkt dat wanneer het Hof toch de gestelde abstracte vraag zou beantwoorden, het overbodig wordt de feiten van de zaak te onderzoeken; in dat geval ziet de Waalse Gewestexecutieve niet in waarom het onderwerp van de vraag zou worden beperkt tot een toetsing van artikel 3.

Volgens de Waalse Gewestexecutieve beantwoordt artikel 1 aan het voorschrift van artikel 19, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 en schendt het bijgevolg geen bevoegdheidsbepalende regels.

Aangezien artikel 2 de reeds in artikel 79 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 vervatte machtiging weergeeft en dat artikel van het decreet betrekking heeft op onteigeningen inzake gemeenschapsaangelegenheden, is artikel 2 volgens de Waalse Gewestexecutieve volledig in overeenstemming met de bevoegdheidsbepalende regels.

In verband met artikel 3, herinnert de Waalse Gewestexecutieve aan het door de verwijzende rechter vermelde arrest van het Hof van Cassatie van 20 februari 1986, waarin dat Hof had beslist dat de Executieven niet bevoegd zijn om, ter uitvoering van artikel 1 van de wet van 26 juli 1962, vast te stellen dat de onmiddellijke inbezitneming van percelen onontbeerlijk is ten algemenen nutte, noch om een ondergeschikte overheid te machtigen tot onteigening overeenkomstig die wet over te gaan.

Volgens de Waalse Gewestexecutieve heeft dat arrest in hoge mate bijgedragen tot het aannemen door de Vlaamse Raad van het decreet van 13 april 1988 en inzonderheid van artikel 3 van dat decreet.

De Waalse Gewestexecutieve verwijst vervolgens naar het arrest nr. 65 van het Arbitragehof van 15 juni 1988, waaruit volgens haar blijkt dat, anders dan het Hof van Cassatie, het Arbitragehof van oordeel was dat de wet van 26 juli 1962 door de bijzondere wet van 8 augustus 1980 stilzwijgend in die zin was gewijzigd dat, telkens als een onteigening een gewestelijke of een gemeenschapsaangelegenheid betreft, de bewoordingen "Koning" en "koninklijk besluit", in de wet van 26 juli 1962, door "Executieve" en "besluit van de Executieve" dienen te worden vervangen.

Weliswaar, aldus de Waalse Gewestexecutieve, is in dat arrest het decreet van 13 april 1988 niet uitdrukkelijk vermeld. Toch kan uit het dispositief en uit de motivering worden afgeleid dat artikel 3 van het decreet geen schending inhoudt van de bevoegdheidsbepalende regels.

In verband met artikel 4 doet de Waalse Gewestexecutieve opmerken dat het voor de hand ligt dat bij elke onteigening de wettelijk vastgestelde gerechtelijke procedures moeten worden nageleefd. Nochtans kan volgens de Waalse Gewestexecutieve op dat artikel worden aangemerkt dat het door de term "wetgeving" te gebruiken - term die in de Franse tekst niet door "législation", maar door "lois" werd vertaald - die bepaling zó zou kunnen worden geïnterpreteerd dat ze aan de nationale wetgever zonder voorbehoud de bevoegdheid overlaat om "de regels en procedures" te bepalen ingevolge waarvan tot onteigening kan worden overgegaan. Nu verleent echter artikel 79 van de bijzondere wet klaarblijkelijk aan de Gewesten en de Gemeenschappen een decreetgevende bevoegdheid op dat stuk; tevens mag volgens de Waalse Gewestexecutieve uit het arrest nr. 65 van het Hof van 15 juni 1988 worden afgeleid dat met name de administratieve fase van de onteigening in gewest- en gemeenschapsaangelegenheden bij decreet kan worden geregeld.

Tenslotte ziet de Waalse Gewestexecutieve niet in in welk opzicht artikel 5, dat de inwerkingtreding van het decreet regelt, een bevoegdheidsbepalende regel kan schenden.

Ten aanzien van de door de Grondwet aan de wet voorbehouden aangelegenheden

2.B.1. De artikelen 3ter, 59bis, 59ter en 107quater van de Grondwet en de artikelen 4 tot 11 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 alsmede de artikelen 4 en 5 van de wet van 31 december 1983 tot hervorming der instellingen voor de Duitstalige Gemeenschap hebben aan de decreetgever de bevoegdheid verleend om bij decreet een aantal aangelegenheden te regelen. Artikel 19, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 bepaalt evenwel : "Het decreet regelt de aangelegenheden bedoeld in de artikelen 4 tot 11, onverminderd de bevoegdheden die door de Grondwet aan de wet zijn voorbehouden". Artikel 6 van voormelde wet van 31 december 1983 bepaalt : "Onverminderd de bevoegdheden die door de Grondwet aan de wet zijn voorbehouden, regelt de Raad de aangelegenheden die aan de Duitstalige Gemeenschap zijn toevertrouwd door artikel 4 van deze wet of krachtens artikel 59ter, § 3, van de Grondwet".

Daaruit vloeit voort dat, behoudens de gevallen waarin een bijzondere en uitdrukkelijke machtiging is gegeven door de bijzondere of de gewone wet tot hervorming der instellingen, of door de wet van 31 december 1983, een decreetgever de hem toegewezen aangelegenheden slechts kan regelen mits hij op generlei wijze inbreuk maakt op bij de Grondwet voor de wet gereserveerde bevoegdheden.

De mogelijkheid die de Raden krachtens artikel 10 van de bijzondere wet hebben om in de decreten rechtsbepalingen op te nemen m.b.t. aangelegenheden waarvoor zij niet bevoegd zijn, kan geen toepassing vinden op bevoegdheden die de Grondwet aan de wet voorbehoudt.

Ten aanzien van de bevoegdheid inzake onteigeningen

2.B.2. Artikel 11 van de Grondwet behoudt de nationale wetgever de zorg voor tot het bepalen van de gevallen waarin en van de wijze waarop tot onteigening ten algemenen nutte kan worden overgegaan. Voormeld artikel bepaalt : "Niemand kan van zijn eigendom worden ontzet dan ten algemenen nutte, in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald en tegen billijke en voorafgaande schadeloosstelling".

De Gemeenschappen en de Gewesten mogen in die voorbehouden aangelegenheid slechts optreden mits zij daartoe gemachtigd zijn zoals aangeduid onder 2.B.1.

Artikel 79, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 en artikel 51 van de wet van 31 december 1983 behelzen een dergelijke machtiging.

Voormeld artikel 79, § 1, bepaalt immers : "Onverminderd § 2, kunnen de Executieven overgaan tot onteigeningen ten algemenen nutte in de gevallen en volgens de modaliteiten bepaald bij decreet, met inachtneming van de bij de wet vastgestelde gerechtelijke procedures en van het principe van de billijke en voorafgaande schadeloosstelling bepaald bij artikel 11 van de Grondwet".

Voormeld artikel 51 verklaart artikel 79, § 1, van de bijzondere wet van overeenkomstige toepassing op de Duitstalige Gemeenschap.

Uit die artikelen volgt :

1) dat het aan het decreet toekomt de gevallen waarin de Executieven tot onteigening ten algemenen nutte zullen kunnen overgaan, en de modaliteiten daarvan, te bepalen;

2) dat het decreet - en derhalve ook de Executieven - ertoe gehouden zijn :

a) de bij de wet vastgestelde gerechtelijke procedures in acht te nemen;

b) de verplichting het principe van de billijke en voorafgaande schadeloosstelling in werking te stellen.

Ten aanzien van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 13 april 1988

2.B.3. Artikel 1 van het decreet bepaalt dat het decreet een in artikel 59bis van de Grondwet bedoelde aangelegenheid regelt.

Naar luid van artikel 19, § 1, tweede lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 vermelden de decreten van de Vlaamse Raad of zij aangelegenheden regelen die zijn bedoeld in artikel 59bis van de Grondwet of in artikel 107quater van de Grondwet.

Artikel 1 van het decreet voldoet aan het voorschrift van artikel 19, § 1, tweede lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980.

2.B.4. Artikel 2 van het decreet bepaalt :

"De Executieve wordt gemachtigd over te gaan tot onteigeningen ten algemenen nutte van de onroerende goederen in de gevallen waarin zij oordeelt dat de verkrijging ervan noodzakelijk is voor de uitbouw van de infrastructuur of voor het beleid inzake de culturele, persoonsgebonden en onderwijsaangelegenheden, zoals bepaald in de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen en artikel 59bis van de Grondwet".

Zoals onder 2.B.2. vermeld, staat artikel 79, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 de Vlaamse Gemeenschapsraad toe de gevallen en de modaliteiten te bepalen waarin en volgens welke tot onteigeningen ten algemenen nutte inzake gemeenschapsaangelegenheden kan worden overgegaan.

Tevens worden de Executieven door voormeld artikel uitdrukkelijk aangewezen om tot bedoelde onteigeningen over te gaan. Artikel 2 van het decreet beperkt zich aldus tot het in werking stellen, wat de Vlaamse Executieve betreft, van de in artikel 79, § 1, van de bijzondere wet aan de Executieven gegeven machtiging inzake onteigeningen ten algemenen nutte en schendt bijgevolg geen bevoegdheidsbepalende regels.

2.B.5. Artikel 3 van het decreet bepaalt :

"De Executieve kan andere rechtspersonen, die bevoegd zijn om onroerende goederen ten algemenen nutte te onteigenen, machtigen tot onteigening in de gevallen waarin zij oordeelt dat de verkrijging ervan noodzakelijk is voor de uitbouw van de infrastructuur of voor het beleid inzake de culturele, persoonsgebonden en onderwijsaangelegenheden, zoals bepaald in de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen en artikel 59bis van de Grondwet".

Hoewel artikel 79, § 1, van de bijzondere wet enkel de door de Executieven benaastigde onteigeningen ten algemenen nutte voorziet, volgt uit de economie van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 en uit de algemene opzet van de staatsvorming dat die bepaling zo moet worden begrepen dat de Executieven tevens gerechtigd zijn - en de decreetgever dus ook gerechtigd is de

Executieven daartoe te machtigen - andere rechtspersonen tot onteigening inzake gewest- of gemeenschapsaangelegenheden te machtigen.

In elke hypothese wordt het verlenen van de machtiging afhankelijk gesteld van het vermogen van de Executieve om, geval per geval, de noodzakelijkheid te beoordelen van de verkrijging door de ondergeschikte besturen van de onroerende goederen waarvan de onteigening wordt beoogd.

Artikel 3 van het decreet heeft derhalve niet tot gevolg dat de Executieve van de haar door artikel 79, § 1, van de bijzondere wet toegekende bevoegdheid inzake onteigeningen ten algemenen nutte is beroofd.

Uit het arrest van het Hof van 15 juni 1988 in de zaak met rolnummer 71 volgt overigens dat de bevoegdheid tot machtiging die thans door de decreetgever is geregeld bij artikel 3 van het besproken decreet, reeds in overeenstemming blijkt met de bijzondere wet van 8 augustus 1980 voor de toepassing van artikel 1 van de wet van 1962.

2.B.6. Artikel 4 van het decreet bepaalt :

"De in de artikelen 2 en 3 voorziene onteigeningsmachtigingen zullen verleend worden met overeenkomstige toepassing van de regels en procedures voorgeschreven bij de inzake onteigeningen geldende wetgeving".

Artikel 79, § 1, van de bijzondere wet bepaalt dat de erin beoogde onteigeningen dienen te gebeuren "met inachtneming van de bij de wet vastgestelde gerechtelijke procedures en van het principe van de billijke en voorafgaande schadeloosstelling bepaald bij artikel 11 van de Grondwet".

Het Hof laat opmerken dat de door de wetgeving inzake onteigeningen georganiseerde gerechtelijke procedures als voornaamste doel hebben de inachtneming van het principe van de billijke en voorafgaande schadeloosstelling te verzekeren.

Bijgevolg, door te bepalen dat de erin bedoelde onteigeningen dienen te gebeuren in overeenstemming met de inzake onteigeningen geldende wetgeving, voldoet artikel 4 van het decreet aan de vereisten van artikel 79 van de bijzondere wet en schendt geen enkele bevoegdheidsregel.

2.B.7. Artikel 5 van het decreet bepaalt dat het decreet uitwerking heeft met ingang van 1 oktober 1980.

De bepaling die de inwerkingtreding van het decreet regelt, en er terugwerkende kracht aan geeft, schendt in beginsel geen enkele bevoegdheidsregel. Aangezien de terugwerking ten deze op 1 oktober 1980 is vastgesteld, is de bepaling van artikel 5 van het decreet niet aangetast door bevoegdheidsoverschrijding *ratione temporis* vanwege de decreetgever, vermits die datum samenvalt met die van de inwerkingtreding van de bijzondere wet van 8 augustus 1980.

OM DIE REDENEN,

HET HOF,

Zegt voor recht dat het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 13 april 1988 "tot bepaling van de gevallen en de modaliteiten waarbij de Vlaamse Executieve kan overgaan tot onteigeningen ten algemenen nutte inzake de culturele, persoonsgebonden en onderwijsaangelegenheden" (Belgisch Staatsblad van 12 mei 1988) de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten niet

schendt.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en in het Frans, conform artikel 124 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof en artikel 55 van de wet van 28 juni 1983 houdende de inrichting, de bevoegdheid en de werking van het Arbitragehof ter openbare terechtzitting van 2 februari 1989.

De griffier,

De voorzitter,

L. POTOMS.

J. DELVA.